

عنوان مقاله:

الاهیات اولویت: تحلیل دیدگاه ابوالحسین بصری در مسئله "خدا و جهان"

محل انتشار:

دوفصلنامه جستارهای فلسفه دین، دوره 10، شماره 2 (سال: 1400)

تعداد صفحات اصل مقاله: 23

نویسندگان:

محمد مهدی جندقیان - دانشجوی دکتری دانشگاه شهید مطهری، تهران، ایران.

رضا اکبری - استاد گروه فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه امام صادق، تهران، ایران.

خلاصه مقاله:

"الاهیات اولویت" عنوانی است که برای نظام الاهیاتی ابوالحسین بصری در بررسی مسئله فعل الاهی یا مسئله عام‌تری که امروز با عنوان "خدا و جهان" شهرت یافته است، معرفی شده است. ابتناء الاهیات او بر نظریه اولویت علی-معلولی و نه ضرورت بود. او معتقد بود چون جهان، اشیاء و روابط درون آن مخلوق خدای مختار است، بنابراین روابط طبیعی و به عبارتی جریان علیت در طبیعت، تنها اولویت‌مند است؛ و لذا دو انگاره‌ی ضرورت و تقارن‌انگاری که از جانب مشائیان و اشاعره ارائه می‌شد، ناصحیح خواهد بود. بر اساس الاهیات اولویت خداوند قادر است تا در تقدیم و تاخیر ایجاد جهان، انتخاب حالت‌ها و اشیاء ممکن برای وجودیافتگی، تنظیم مجدد یا تغییرات جریان‌های طبیعی آزادانه اقدام کند. همچنین الاهیات اولویت تلاش می‌کند تا سهم خدا، انسان و طبیعت را در فاعلیت محفوظ نگه دارد. تبیین مواردی چون معجزه، کرامت، استجاب دعا، فسخ عزائم و بسا بداء در الاهیات بصری نشان می‌دهد که نظم و اختیار انسان و طبیعت بنابر روال طراحی شده از جانب خداوند عمل می‌کند؛ ولی در عین حال خداوند می‌تواند بنابر حکمت‌هایی و از آن جمله آشکارگی قدرت و اختیار خویش در جهان دخالت کند. الاهیات بصری توانست با ارائه‌ی تحلیل‌های کلامی از مشی فلسفی راهی نوین برای دفاع از مدعیات متکلمان ایجاد کند. همین امر در ادوار پسین مورد استقبال ابن‌ملاحمی، فخر و حمصی رازی، خواجه نصیر طوسی، علامه حلی و دیگرانی قرار گرفت؛ و اساس نظام‌های کلامی ایشان را بنیان نهاد. بسیاری از تعاریف و تحلیل‌های رایج از معنای وجوب و امکان، نحوه‌ی جریان علیت در عالم، تبیین امر بین‌الامرین در حل جبر و تفویض، معجزات و نظائر آن و بالاخره حل مسئله‌ی شر از آثار و پسامدهای الاهیات اولویت بصری است.

کلمات کلیدی:

خدا و جهان، فعل الاهی، الاهیات اولویت، ابوالحسین بصری، معتزله

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1537779>

